

VISIE

Zowel bij de beoefenaren der sociale wetenschappen als onder 'stedebouwkundigen' heeft de grote stad de laatste tijd niet over belangstelling te klagen. In de aankondiging van bijeenkomsten waarin men van plan is over dit thema van gedachten te wisselen klinkt bovendien minder bezorgdheid door dan enige tijd geleden nog het geval was. Toen heette het: 'De Urbane Crisis'; 'De grote stad: een bedreigd systeem'; 'De grote steden zijn noodgebied'; 'Heeft de grote stad nog toekomstwaarde?', enzovoort. Dat lijkt nu anders.

In één maand tijd, in de loop van november, werd er alleen al in Amsterdam driemaal op positieve wijze over de grote stad vergaderd.

CREA-Studium Generale organiseerde aan de Universiteit van Amsterdam een internationaal symposium onder de titel 'De grote stad en de Toekomst/The City and the Future', met lezingen, workshops, rondvaarten en een filmprogramma. Twee weken daarna organiseerde de Universiteit van Amsterdam in het kader van Amsterdam, culturele hoofdstad van Europa, een symposium over 'Capital Cities as achievements: function of rivalry and imitation in the formation of metropolitan culture'. Daarbij werd na een inleidende beschouwing van prof. A. de Swaan (zie NRC bijvoegsel 21 nov. jl.) aandacht besteed aan de Italiaanse Renaissancesteden; sprak prof. Olsen over zijn studie 'The City as a work of Art', over Londen, Parijs en Wenen; werden vervolgens economische en politieke aspecten belicht door de vermaarde historicus van Nederlandse afkomst, prof. Jan de Vries (Berkeley) en door prof. Lambooy en gaven de hoogleraren Van Engelsdorp Gastelaars en Coquery indringende beschouwingen over recente ontwikkelingen in Amsterdam en Parijs, waarbij de aandacht van eerstgenoemde uitging naar nieuwe stedelijke bevolkingsgroepen en hun leefstijl, terwijl laatstgenoemde spreker een toelichting gaf op prestigieuze projecten in de Franse hoofdstad.

En dan was er in diezelfde maand het afscheid van A. de Groot, sinds 1957 verbonden aan de afdeling Stadsontwikkeling van de Dienst der Publieke Werken, nu de Dienst Ruimtelijke Ordening, waar hij jarenlang hoofd was van het onderzoek. Zijn afscheid werd aangegrepen om in de Nieuwe Kerk een twaalftal sprekers, onder wie onderzoekers, beleidsambtenaren en politici, het woord te geven voor een kort referaat over het Amsterdamse structuurplan.

Bovendien is er nog melding te maken van het studieproject 'stedelijke Netwerken', een interdisciplinair onderzoeksprogramma dat in gang is gezet door het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen om fundamentele kennis omtrent stedelijke ontwikkelingen te activeren en toegankelijk te maken. Het project heeft een looptijd van vijf jaar en er is onlangs een Adviesraad ingesteld die aan het eind van elk jaar over de rapportage van de programmacommissie een oordeel moet geven.

Positief

W.F. HEINEMEIJER

Emeritus hoogleraar
Sociale Geografie

Op een of andere manier raakte ik bij veel van dit alles betrokken. Ik nam deel aan de CREA-bijeenkomsten door iets te vertellen over de beoefende ontwikkelingen langs het IJ, ik trad op als voorzitter bij het academische treffen in de aula, waar helaas bitter weinig mensen kwamen luisteren en ik kreeg als spreker een kwartier bij het afscheid van drs. De Groot. Aan het eind van november ontving ik ook nog de uitnodiging om zitting te nemen in de bovengenoemde Adviesraad.

Aangezien er is aangekondigd dat zowel de lezingen in de aula als ook de korte uiteenzettingen in de Nieuwe Kerk zullen worden gebundeld en dat CREA van dit voornemen zal moeten afzien, bepaal ik me verder tot dit symposium. CREA had klinkende namen op haar affiche staan. In de eerste plaats Richard Sennet, wiens boek over 'The Fall of Public Man' vooral in de kring van stadssociologen veel aandacht heeft getrokken. Hij heeft een stoot gegeven aan de discussie over de rol van openbaarheid in het stedelijk leven die naar hij vreest lijkt te moeten plaatsmaken voor een 'tyranny of intimacy'. Voorts was er Charles Jencks, auteur van 'What is Postmodernism?', die zich eveneens buigt over het probleem van de stedelijke openbaarheid, maar dan vanuit de

gezichtshoek van de architect. Hij maakt zich zorgen over het tekortschieten in de vormgeving van de stedelijke ruimte waar die openbaarheid immers gestalte moet krijgen. Als derde spreker trad op Marshall Berman (City Univ. of New York), die zich als politieke wetenschapper met dit onderwerp bezighoudt en aandacht vroeg voor 'Modernism in the Streets'.

Er was dus veel te genieten. Helaas bleef er ook veel onopgehelderd. In Sennets betoog ontbrak naar mijn smaak te zeer de spanning tussen het publieke en het private als levenssferen in het grootstedelijk milieu. En hoewel Jencks boeiende dia's vertoonde, ontleend aan de illustraties uit zijn fraaie boekwerk, zat er te weinig lijn in zijn betoog. Hoe zeer hij ook bezig was met het moderne en het post-moderne, zijn visie op Amsterdam, dat hij terugzag na tien jaar te zijn weggeweest, bleek erg tijdsgebonden. Mijn kritiek op de derde -al even innemende- spreker betrof het gemis aan de empirische benadering van zijn onderwerp waardoor er nogal generaliserend en zonder nuance werd gesproken over de straat.

Na deze lezingen waarop men tijdens workshops voortborduurde werd ik in de gelegenheid gesteld nog eens een samenvatting te geven van mijn bevindingen over de oriëntatie op de binnenstad en het stadscentrum van Amsterdam, zoals die zijn neergelegd in de studie 'Het Centrum van Amsterdam' (Polak & Van Gennep, Amsterdam) en voorts de resultaten van onderzoek die in aansluiting daarop zijn verkregen door mijn opvolger Van Engelsdorp Gastelaars ('Niet elke stadsbewoner is een stedeling', een typologische studie naar het ruimtelijk hergebruik van bewoners van Amsterdam, 1980). Het gaat in die studies om de spanning tussen het publieke en het private, tussen aan de ene kant de wereld voor zover die gemeenschappelijk en toegankelijk is voor ons allen en aan de andere kant wat daaraan onttrokken is als privé sfeer.

Er was gelegenheid om de plannen langs het IJ, zoals die nu worden uitgewerkt met betrekking tot huisvesting en nieuwe wooncultuur, tot werkgelegenheid, culturele voorzieningen, nautische mogelijkheden en andere vormen van openbaar ruimtegebruik, aan dit theoretisch gedachtegoed te toetsen.

Na dit alles gehoord en gezien te hebben blijft de vraag of er, gelet op de maatschappelijke dynamiek, op de veranderingen in smaak en sociaal-culturele opvattingen en op de sociale beweeglijkheid van mensen, met behulp van structuurplannen werkelijk te sturen is.

Daarover bestaat vaak twijfel. Blijft niettemin de noodzaak tot een verantwoorde inrichting van onze leefwereld. Deze noodzaak zet ons er toe aan condities te scheppen die er toe strekken dat de vrijheid van ieder van ons zo eerlijk mogelijk zal worden verdeeld. Dat vraagt om ruimtelijk beleid en om onderzoek waar dit beleid op kan steunen.

Stadsgeografen blazen in dat onderzoek een flinke partij mee.